

Kronikář:
Ant. Pucholtz
ř. uč. 3

Lapisování další převzal s ochotou říd. učitel
Ant. Pucholtz (v. 1919.) ku radosti p. obecního
starosty Fr. Pošty. - Ještě najisté velmi důle-
žito pro přísti věky namnamenati udá-
losti tak nesmírného dosahu, jaké staly
se v letech právě uplynulých. -

Než přikročím k vypsání jich, poznamená-
vám dodatečně některé věci, jež při
dřívejších namnamech byly opomenuty:

R. 1908. příjmu dostavila se do zdejší
školy komise od okr. školní rady ve Slaném
(kvalifikáci p. techn. znalce p. vechu. inženýra
Semotána, okr. lékaře p. dr. J. Pelikána a
okr. škol. inspektora p. E. Plaňanského),
kteráto komise uznala vše budovy školní,
(včetně budovu dolní, jež s bývalí kovárny
byla proměněna ve školu) za nevyhovu-
jící a nezpůsobilé. Bohužel ku stavbě nové
školní budovy - pro odpor s mnohých
stran kladený nedošlo, ač potřeba nové
školní budovy je naprosto prokázána.
Za starostování p. Václ. Fouska (č. 1/11. 910. do
1914.) stal se obrát k lepšímu.

Jež za nového starosty ob. p. Frant. Pošty,
(č. 20.), jenž nastoupil r. 1914. a úřadoval
až do konce června 1919., přáno škole
více než za dřívějších dob.

112.
Rok 1911. je pamětihodný neobyčejným vedrem
a suchem toho roku panujícím. U nás
mimo 2 menší deště po celé léto nepršelo.
Následkem toho polní úroda raschla a
předčasně uvrála. V době od 1. do 15. srpna
Rady jindy teprve jasně počínají - veškerá
úroda sklizena. Neobyčejná vedra dostou-
pila v červenci s. r. svého vrcholu; ve stínu
ukazoval teploměr až 40° C. - Úroda toho
roku byla nevalná; ještě horší však byla
v kraji (u Slavého - Roudnice), kde řepa a
brambory uschly a píče nebyla žádná.
Následkem nesmírného sucha vznikly na
mnohých místech požáry lesů i stavení.
Mnohé řeky vyschly tak, že plavba na nich
úplně zastavena a děti mohly je snadno
přejít. V řece Berounce nedostatkem vody
ryby ležaly a mrtvé po řece plovaly. -

Koncem r. 1910. provedeno všude úřední
sčítání lidu, jímž zjištěno, že Trstice má
705 obyvatelů, oproti 739 v roce 1900.

Úbytek tento vysvětluje se stálým stěhováním
některých příslušníků do Ameriky. -

Chrást Novostřasecký má 24.025 obyv. (oproti
21.250 obyv. r. r. 1900); celé hřbitovní území
čítá 118.928 obyv. -

R. 1914. počteny pro stávající kostel nové varhany
od firmy Rejn a Černý v Praze.

Události za „světové války“
jež trvala od 28. července r. 1914.
do listopadu 1918.

Nebude kajuté od místa a přispěje k porozumění událostem válečným, když vysvětlí se její příčiny, vznik a ukáže se na původce této děsné války, jaké až dosud ^{svět} neviděl. Jediným a pravým původcem této války - jak dokázáno - jest Německo; jemu má lidstvo co děkovati za hrozná spousta a barbarství, jež nejvíce Evropu stihly a jež nemají v dějinách sobě rovné.

Německo připravovalo se na tuto válku již po mnoho let, ba možno říci, že již od r. 1871. od války francouzsko-německé - tedy přes 40 roků. Proč? Chtělo se stát první a největší mocností světa a chtělo na sebe stáhnouti světový obchod, jež až do té doby držela Anglie.

Všeobecně se uváděl za příčinu této války atentát v hlav. bosenském městě Sarajevě dne 28. června 1914., při němž dva Srbové zastřelili rakouského následníka arcivévodu Františka Ferdinanda z Esté a jeho choť kněžnu Hohenbergovou, avšak to byla jen vhodná záminka, Rakousko-Uhersko, spojenec Německa, ve skutečnosti však vasal jeho, vypovědělo na popud Německa válku Srbsku, z čehož pak vyvinula

46.
se válka světová. Rusko na obranu svého chrá-
něnce - Srbska - ihned mobilisovalo, avšak Německo
ihned (1. srpna 1914.) vypovědělo jemu i Francii
válku. Dne 4. srpna ^{pak} s. r. vypověděla Anglie válku
Německu, teprve 5. srpna s. r. vypovědělo též Ra-
kousko-Uhersko válku Rusku. Tak vypukla válka
mezi trojdohodou (Anglii, Francií a Ruskem) a dvoj-
spolkem (Rakousko-Uhers. a Německo). - Později přidaly se
ke dvojspolku ještě Turecko a Bulharsko, a
ke trojdohodě ihned Belgie, Černá Hora, Japons-
sko a r. 1915. Itálie - avšak dosud spojenec ^(Rakousko-Uhers.) dvojspolku
Rakouská vláda dala 24. ~~III.~~ VII. 1914. Srbsku notu,
v níž je vinila za vraždu sarajevskou, že
podporuje velkosrbskou propagandu a žádala
nadostatečnou takového pánu, že je Srbsko
vůbec dáti nemohlo. Protože tedy Srbsko odpo-
věď neuspokojivě, přerušeny s ním ihned
diplomatické styky a vyhlášena mu válka.
Bylo to památného dne 28. července 1914.
Dne 26. července (v neděli o sv. Anně) 1914. nařízena
nejprve částečná mobilisace (8 arm. sborů, též v Čech,
a pak 31. července s. r. úplná mobilisace.
Jako obyčejně vydal císař manifest R. náro-
dům svým, „Mým národům“! - Hned 28. ~~VII.~~
zahájilo rakouské dělostřelectvo nepřátelství a

bombardovalo bělehradskou pevnost.

Také Německo hned 1. srpna 1914. nařídilo všeobecnou mobilisaci a obsadilo ihned Lucembursko; pak porušilo neutralitu Belgie, vojsko německé - proti všemu právu - vranilo s neobyčejnou rychlostí do této země, přemohlo nepatrné vojsko belgické, umocnilo se pevností: Lutychu, Namuru, a obsadilo již 20. srpna hlavní město Brusel.

(skromostí uznávanou i Německem)

Toto porušení neutrality Belgie pobouřilo proti Německu celý vzdělaný svět.

Zároveň nastaly boje francouzského vojska s Němci v Elzasku, Lotrinsku, pak boje v Rus. Polsku, v Prusku; anglické vojsko vstoupilo pak do německých kolonií v Africe.

Brzy pak napadlo i japonsko německou kolonii v Číně a dobylo ji. Tak se litice válčná rozšířila brzy nejen po Evropě, ale i do Asie a Afriky: rozvinula se válka světová.

Bojování však nejen na suché zemi, ale i na mořích: v Severním, Baltickém a Jaderském moři, ano až daleko v Atlantickém oceánu na jihu Ameriky.

Ještě vojska používala i válčných letadel, bojovalo se i vysoko ve vzduchu, ano později ponornými čluny i pod mořem.

48.
Vypovězení války prováděl všechem lid, německý
v Německu i v Rakousku a Maďaři ohromný
mi nadšenými projevy. V Berlíně před rocho
Bismarck spálili sociální demokraté něm.
rudé prapory, aby dali na jevo, že jsou ka
jedno s celým národem německým. Válka
měla vedle rázu hospodářského i rázu národ
nostní; byl to veliký boj Germanstva proti
Sloanstvu.

Národ náš byl rozhodně proti válce, protestoval
proti ní, neboť lid náš měl bojovati proti
svým bratrům: Srbům a Rusům, kterým vždy
přál a v poslední válce balkánské svou lásku
k nim velikými sbírkami a jinou pomocí
prokázal. Měl bojovati proti svému přesvědče
ní, pro své nepřátele Němce a Maďary, ^{kteří} nás
vždy jen utiskovali a pronásledovali.

Vláda rakouská znala smýšlení lidu českého a
proto počala všemožným terorem vystupova
ti proti nenáviděným Čechům. Především
potlačovala tisk český, na 78 českých listů
vůbec zakázala, na časopisy pak vycházející
uvrhla nejpřísnější válečnou cenzuru.

Náši nejlepší lidé a vůdcové národa jako:
V. Klofáč, dr. K. Hamáček, dr. H. Kašín a mnozí
jiní zatčeni a žalářováni, Česká Obec sokol
ská rozpuštěna a jmění její zabaveno; její

starosta dr. Scheiner rovněž uvěřněn a tak dále. Náš zbavený vůdců a obklopený všude špehou a denuncianty žil v roufalé náladě. V této pochmurné, hrozně době mnohý našinec kolísal a v roufalosti měnil své smýšlení. Bylo patrné, co očekávalo náš národ, kdyby Německo a Rakousko-Uhersko bylo vítěnilo; byli bychom v tom případě odsouzeni k národní, politické a hospodářské smrti. Byl by nás stihl osud Slováků polabských. - Proto s utajeným dechem a úzkostlivě sledoval každý našinec události válečné, každý hočlivě četl noviny a upřímně se radoval, když dočetl se o některém pětistém dohody (Ang. Francie, Rusko) a její spojenců. Bohužel na počátku a vůbec i později bylo takových zpráv poskrovnu, neboť cenzura je do tisku nepřipustila a jen v cizozemských novinách se dostala někdy i s tím podáním mezi lid. Také listky od vojáků z pole přišly - valy někdy umluvenými znameními - podobné události. - Německo bylo na válku výborně připraveno a proto cis. Vilém řekl, že přijdou vojáci domů, dříve než spadne listí (do podzimu). Avšak stalo se jinak.

Z trojdohody byla připravena na válku jen Francie, méně Rusko a nic Anglie, Rdeč nebylo ani všeobecné branné povinnosti, ale na plat najímání do vojska dobrovolníci a teprve během války všeobecná branná povinnost zavedena a zimničně zbrojeno. (Anglie byla vyškolená pouze - jako námořní velmoc - obrovským válečným loďstvem.) Anglický zahraniční ministr ^{proto} vyslovil, že Anglie zasáhne do války plnou silou teprve ve 3. roce války, a toho bylo patrné, že válka dlouho potrvá. A skutečně válka trvala přes čtyři roky (do 11. XI. 1918.), ač nikdo nevěřil, že by moderní válka při používání tak hrozných zbraní, při použití všech vynáleženosti vědy mohla tak dlouho trvati. Stalo se to tím, že postupem doby válka útočivá proměněna ve válku pozicní. Vojska se ^{toty} zákopala a bojovala pak v opevněných (betonovaných) zákopech. Vojska používala v bitvách nejen válečných letadel, ponorných lodí (na moři), ale i vrhačů plamenů, jež všechno zničily a otravných plynů, jež se výstřelem nanášely na nepřítele. Z toho je patrné, jak ukřutných prostředků Německo vymyslelo, aby ^{zvíťželo}.

Rakousko-uherskému vojsku podarilo se teprve 15. srpna 1914. přejíti řeku Sávu a vraziti do Srbska, kdež maďarské vojsko ukřutně řádilo: pátilo a vraždilo ženy, děti i bezbranné starce.

Hrdinné vojsko srbské - mnohem slabší počtem - a přou ustoupilo do hor; brzy však udeřilo na vojska rakous.-uhers., porazilo je a vyhnalo ze země.

Tak muselo ^{toty} víckrát se země utíkat.

Lotva se zmocnilo ^{Rakousko} v prosinci r. 1914. opuštěného Bělehradu, jíž musili ho zase vykliditi. -

Zoláste brannou porážku utrpěli od Srbů 5. a 6. prosince 1914. - Srbové zajali tu 265 důstojníků, 40.000 mužů, 22 lékařů a ukoristili 3 vojenské prapory, 73 polních děl, 21 houfnic, 5 velk. těžkých děl, 360 municčních vozů, 66 strojních pušek, 1200 vozů trénu, 36 sanitních vozů, 2 polní lazarety, 2000 koní, 32 polních kuchyní a pokladnu s 5.000.000 K. - Srbové pak sami obsadili část Slavonie ^{a Bosny} - Tak smutně skončila kárná výprava rak.-uhers. do Srbska. - Od té doby bojováno pouze mimo Srbsko - nejvíce v Bosně. - Teprve v říjnu 1915. s pomocí německého vojska velikým nápoem dobyto Bělehrad a zabráno pomocí rádruých Bulharů, kteří též z východu do Srbska vstoupili - celé Srbsko.

Také na severovýchodě ve válce proti Rusku dařilo se z počátku Rakousko-Uhersku a vojsko jeho vniklo do Rus. Polska, ale hnedlouho bylo i tu od Rusů poraženo a musilo ustupovati. Rusové rychle vstehli do Halicé, dobyli Lvova i pevnosti Premyslu (prý nedobytné) - (22. III. 1915.) a postoupili až ke Krakovu, na jihu pak karpatskými průsmyky do Uher až ke Košici. (V Karpatech celý čes. pluk pražský č. 28. přešel i s hudbou k Rusům.) (Pordeji též část 36. pluku ml. bojesl.) Když bylo zle, musilo zase Německo vypomoci. Hlavním nápoem ^{delejší ním} u Gorlice byli Rusové (v květnu 1915.) z Halicé znenáhla vypuzeni. V rusk. vojsku počal se jeviti nedostatek streliva. Následkem obsazení Halicé Rusy mnoho obyvatelstva halicšského - hlavně židů - vystěhovalo se do Cech a Moravy, kde již bontak nastával nedostatek potravin. -

Lotva však na Rakousko štěstí válce trochu
 se usmálo, již vystal mu nový mocný
 nepřítel. Dne 23. května 1915. vypověděla mu
 válku Itálie a tak musilo část sovětských vojsk
 ruského bojiště poslati na novou frontu
 do jižního Tyrol a Třimorí (na řece Soči), kde
 vojsko v krajích kamenitých (bez vody) vedrem a říznou
 hrozně trpělo. Hrozná, krvavá boje byly zde prováděny
 avšak Italové mnoho úspěchů zde neměli a
 se pokoušeli dobít Terst. Pa stalo se, že v říjnu
 a počátkem listopadu 1917. Italové katlačeni
 pomocí Němců až daleko do Benátska k řece
 Piavě. Z válečného území v již. Tyrolsku a
 v Třimorí obyvatelstvo vystěhováno a
 většina dopraveno do Čech, kde již
 velké množství válečných uprchlíků z
 Itálie bylo.

Dne 30. 11. 1915. přičte-
 leno do zdejší obce
 14 uprchlíků italské
 národnosti z již.
 Tyrol (z okolí Rivoj)
 kteří umístěni
 nejprve v hostinci
 p. S. Vágnera a pak
 v ob. úřadě. Do
 z těchto ubohých
 franců zde zůstali
 byli tu skoro všichni
 (Rodiny Trachi a
 Trchin)
 5 dětí jejich chodili
 zde do školy a
 naučili se dobře
 česky.

(Tež do Tritice přišlo ještě několik z již. Tyrolska.)
 Dne 27. srpna 1916. vypovědělo Rakousku
 válku též Rumunsko. Obsadilo sice počátku
 část Sedmihradská, avšak brzy bylo pomocí vojska
 německého vypuzeno, ano spojená vojska rakouská
 a německá obsadila potom i velikou část Rumun-
 ska s hlavním městem Bukurešť. (Rumunsko
 nebylo dostatečně vyzbrojeno.)

Dne 21. listopadu 1916. zemřel v kármku Tenbruně
 císař František Josef, nedočkav se ukončení
 světové války, k níž dal podnět. Nastoupil
 pak na trůn Karel I. (syn arcivévodě Otty), jako
 poslední Habsburkovec.
 Ještě se válka protáhla do nekonečna a
 nebylo jisto, kdo bude vítězem, nabídly střední
 mocnosti čtyřdohodě míru, (dne 11. prosince 1916.),
 který však čtyřdohodou byl zamítnut a tak
 válka se rozvrhla dále.

Nejúspěšněji bojujano na frontě belgicko-francouzské - hájené vojskem francouzským, anglickým a belgickým -, kdež Němci z počátku vítězně a rychle postupovali, obsadivše skoro celou Belgii a vniknuvše rychle do severní Francie. Zdálo se již, že Němci vniknou se Paříží, avšak tu 8. září 1914. ve veliké bitvě na Marne od Francouzů hrozně poraženi a zpět patlačeni. Všechna jejich naděje, že válku s Francií rychle a vítězně skončíjí, byla tím zmařena a oni museli počítati s válkou pozíční (v zákopech). Největší hrdinství prokázali tu Francouzové při obhajování pevnosti Verdunu, kterouž přes nejmocnější útoky německé udrželi a tak postup Němců nadobro zastavili. - Válka sice trvala přes 4 roky, ale Němci přes všechny nesmírné oběti a ačkoliv i rakouské vojsko ^{to} spolu působilo do Paříže se nedostali. Za to instili se tím, že nejkrásnější a památné stavby - jako byla katedrál a v Remesích a jiné - dělostřelbou schoálně zničili. - V bitvách ve Francii vedených používano "tanků", ohromných to obrněných automobilů (vynález angl.), jimiž Němcům ohromné škody způsobeny. - Když pak Spojené státy Severoamer. popuizené potápěním bezbranných lodí (Lusitania a mnohé jiné), na nichž mnoho Američanů zahynulo, vypověděly Německu válku, (v ~~listopadu~~ ^{v dubnu 1917.} 1917.), bylo již jisto, že Německo hazardní hru svou prohraje. - Tož se také z. 1918. v listopadu stalo.

Na frontě francouz. bojovali i mnoho Čechů v legiích.

54.
Anglie napadla vojskem svým Turecko, (spojenci
středních mocností) i v přední Asii. Vojsko angl.
přesto z Egypta pouštěmí Siraajskými do Lybie
a dobylo a obsadilo celou Palestinu (s touto zemí)
R. 1517. zmocnili se Turci Jerusalema, a po
400 letech opanovali ho Angličané. Dne 12. pros.
1917. vsthl tam ^{angl.} generál Allenby se štábem svým.
Rovněž z Indie posláno anglické vojsko proti
Turkům do Mesopotamie, kterou též Anglie
po mnohých bojích opanovala i s hlavním
městem Bagdadem. - (viz. ^{viz. dříve} ~~celé~~)

V Rusku, kdež byla vláda neschopná, spěly věci
k převratu. V březnu 1917. vypukla v Petro-
hradě revoluce a nastoupila vláda revoluční.
Cár Mikuláš II. musil odstoupiti a celý rodu
panovnícký odstraněn. Nastolena vláda (diktatura)
Kerenského, jenž se však ukázal ^{rovněž} neschopným.
V celém Rusku zavládla anarchie, podporovaná
a řívená Německem. - Komunisté (bolsěvici)
usilují o stehnutí moci vládní na sebe.
Konečně ^{z Ruska} Lenin (prohlášený za
krádce) pomocí Německa se svou bolsěvickou stranou
svohl vládu Kerenského a křinčil se se svým
druhem řídem Leo-Bronsteinem-Tročkým vlády.
Na to rozkvětila se občanská válka v celém
nešťastném Rusku. - Rusko kapitulovalo
a uzavřelo s Německem potupný mír v Brestu
Litovském (9. února ^{3. III.} 1918.). - jak Německo hospodařilo
v zabraných zemích, nejlépe je patřno z toho, že
odvezlo z polských a ruských lesů mnoho milio-
nů metrů dříví pro svůj průmysl a jiných věcí.
Nyní mohli Němci skoro všichni své síly vhnouti na západ, ale
bylo již pozdě. Amerika byla již zcela připravena a pomoci
jíjí konečně čtyřdohoda kvitěnila a krvavý cis. Váleční musil utéci
do Holandska. - Také král Bulharů Ferdinand Koburg došel
odplaty v sesazen. Cis. Harel odstoupil 11. listop. 1918. -

A nyní o činnosti našeho lidu na osamostatnění. -
 Národ náš, který již skoro 400 let upíel pod
 krutovládou Habsburků^(od r. 1526) a na všechny své oběti
 na daních i na krvi byl ubíjen, vycítil, že
 nastala doba, kdy třeba jednati. - A díky Bohu,
 našli se v pravou dobu mužové, kteří se obětovali
 pro osvobození vlasti. - Hlavou veškeré činnosti
 této byl prof. Th. dr. Tomáš Masaryk. Tým hned
 r. 1914. pajel dvakráte do Holandska, aby vyvčedel,
 jaká je válečná a politická situace. Dne 18. pros.
 1914. odejel pak nadobro do Svčcar, aby organisoval
 v cizině snahy po osamostatnění národa našeho.
 Jemu nadšeně pomáhali mužové naši jako
 především dr. E. Beneš, dr. M. R. Štefánik, dr. Leo
 Lychrava, am. Čech Em. Voška, dr. Borský, Osuský a j.
 Prof. Masaryk jmenován angl. vládou profeso-
 rem na londýnské universitě, kdež seznamoval
 Anglii s národem našim a jeho snahami.
 Pomocí prof. Benošta Denise a dr. Štefánika jednalo
 se státníky francouzskými a anglickými, aby
 je získal pro věc našeho osvobození.
 V Paříži a pak i v Rusku utvořena Československá
Národní Rada, jež převzala veškerí záležitosti
 našeho boje o samostatnost. Presidentem jejím
 byl prof. Masaryk. Na jaře r. 1917. odejel Masaryk
 do Ruska, aby tam uspořádal činnost Nár. Rady
 a organisoval utvořivší se legie československé.
 Působil v Kyjevě, v Moskvě i v Petrohradě a to
 často s nebezpečím života. - Když uspořádal
 věci v Rusku, kdež naši legionáři jako otce a
 vůdce si ho vážili, odejel v březnu r. 1918. přes
 Sibír a Vladivostok do Ameriky. S ním odejel i
 první oddíl českosl. legií v Rusku přes Ameriku
 na frontu francouzskou, aby tu bojoval po boku

Francouzi, neboť fronta ruská rozvířena všeobecne anarchií v Rusku. - V Americe též organizoval Masaryk peškerou činnost amerických Čechů ku osvobození národa našeho. Působil a řečnil v Chicagu, v Nov. Yorku, v Clevelandu a jinde. Též jednal s prezidentem Wilsonem, kterého získal pro naši věc. Všude byl s nadšením vítán a oslavován. - Američtí naši krajané již před tím pracovali pro náš národ a působením Torsického a Vojty Beneše konali velikolepé sběrky k vydržování našich legií ve Francii, v Rusku i v Itálii. - Také vysílali a tvořili sami legie do boje s Němci. -

Mezi tím v Praze utvořeno tajné sdružení nadšených lidí našich z. „Maffie“. Členy jeho byli dr. Masaryk, dr. Beneš, dr. Kramář, dr. Rašín, Šlofář, dr. Scheiner, dr. Lámal, Haberman, dr. Franta, Machar a mnozí jiní. - Maffie vyvířala zprávy o výrobě a množství stříeliva a vál. výstroje v Rakousku, jakož i o poměrech hospodářských, zásobovacích, vyživovacích a politických a podávala je tajně trojdobodě a to často inserty smluvenými i v německých listech (St. Tagblattu a v „Bohemii“). - Člen Maffie statečný br. Červáček, majitel elektrotechn. závodu v Praze, vynalezl volátní vzdušné torpedo a propašoval tento vynález přes hranice do Francie, kdež pak vzdušná torpeda s prospěchem používána, jakož i na ruské frontě. - Zloděště však proslavil se tento odočimý vlastenec (Sokol) tím, že s nebezpečím života hledal, a konečně našel u Prahy (vedleko Převonova a Hořív) státní telefonickou linku, jež spojovala Berlín, Vídeň a Těš, a kterou spojil s přijímací stanicí jím zřízenou v zahradním domku.

„Maffie“

Tak zachycoval mnohé důležité státní hovory německé a rakouské, které pak tajně propašoval na hranice čtyřdohodě. - Maffie vůbec udržovala stále styky se čtyřdohodou a dostávala denní zprávy o hraniční situaci, důležité volání pro naše politiky a poslance. Mimo to Maffie konala tajně všechny případy pro převrat u nás. -

Na frontách v Rusku, ve Francii a v Itálii utvořeny Legie českosl. a jejich činy.
 z Čechoslováků tam usdlých, většinou však se rajat -
 -ci a přeběhlicků z fronty rakouské československé sbory legií, které se všude v bojích s Němci vynamendovaly bezpříkladnou neohrožeností a chrabrostí. (7. pluků českoslov., které většinou přešly k Rusům neb Itáliím byly pluky č. 28., 36., 88., č. 7, č. 8, - 18. a j.) "jeden z prvních organizátorů čsl. legií (mimo dr. Masaryka) byl inž. Husák; pak J. Spáček, Boh. Pavlí, Šeba, Marko-
 -vič ^{dr. Hořejší} a j.) - Na frontě francouzské vynamendaly se zejména v bitvě u Amiens (v srpnu 1918.) Technič velitel marš. Foch po bitvě sejmul nejvyšší svůj řád a připsal jej jménem angl. krále na prsa velitele Čechoslováků gen. Kadeřábka. Tak defi-
 -lovaly francouzské a anglické oddíly před českoslov. pluky. Ministr-president franc. Clémenceau poklekl před praporem českosl. (užitým od daim francous.) a políbil jeho okraj. Nejčetnější byly legie čsl. v Rusku. Tu utvořeno z nich ^{ponožky} 7 pluků zorně vyzbrojených a opatřených 2 pluky jízdy, 4mi pluky dělostřelectva a j. Vše to vykonáno pomocí sběrek amerických Čechů a Čechů v Rusku a ve Francii. Pluky čsl. legií pojmenovány po slavných mužích našich: 4. pl. Mistra Jana Husí,

38.

2. pl. ~~hojářů~~ z Poděbrad, 3. Javora Žižky, 4. Prokopa Velikého, 5. Masarykův, 6. Hanácký, 7. Tatrauský, 8. H. Haalický, 9. ~~z~~ Kozinův, Calackého, Štefánický. Nesmrtelnou slávou před celým světem vydobily si naše legie v památné bitvě u Lborova a Tarnopole (3. a 4. července 1917.), kde 3000 Čechoslováků prorazilo mohutným náporem trojnásobná opevnění Němců a dobylo 4 linie něm.-rakouské o hloubce 6 km se všim dělostřelectvem a j. Sám generál rus. Brusilov chválil neobyčejnou chrabrost našich legií pravě: „Byť se opuštěni u Tarnopole naší pěchotou, bili se takovým způsobem, že celý svět by měl padnouti před nimi na kolena. Vítězství legií u Lborova a Tarnopole dobyla nám ten úsměv a dohody a s nimi i naši budoucí samostatnosti. — Když následkem anarchie v Rusku ruská fronta se přeroutila, chtěly naše legie přeplaviti se do Francie, aby tu bojovaly po boku Francouzů a Angličanů. Některé oddíly přeplavily se přes Severní led. moře a kolem Skandinávie do Francie, jiné přes Sibiř, Tichý oceán, a Ameriku, avšak potom návodem Němců odjezd jim zamířován. U Bachmace ^(10.-12. března 1918.) napadli Němci s velikými silami naše legie hledíce je zaskočiti a zničiti; byli však od našich hojně poraženi a pobiti a velká kořist padla našim do rukou. Věchní velitel bolševiků děkoval Čechoslovákům. — Avšak odstěpenci, komunisté, čeští v Rusku: Merna, Šnoflíček, Kais a j. pracovali proti výpravě legií z Ruska do Francie. Legionářům samým namlouvali, že Masaryk je prodal vládě německé, že bude jejich

V rusk. legiích pískatel
 sloužití od r. 1918
 Ant. Bucholt (z. 1910)
 kapitán u pluk. 11.
 Ant. Kocián (z. 1911)
 Ignác Tuchs (z. 1912)
 Václ. Holík (z. 1913)

lod torpedována a potopena, Trockému pak vyřičo-
 vali legionáře naše jako zrádce, protirevolu-
 cionáře, přivůdce carismu, ačkoli tito do ruských
 poměrů se nevměšovali a chtěli jen volně
 odejti. - Konečně bolševická vláda dovolila
 jim odjít pod podmínkou, že odevzdají zbra-
 ně až na nepatrný počet k sebeobraně. - Naši
 odevzdali tedy s těžkým srdcem ^(v zbraně) zbraně, koně,
 automobily a j. věci ukořistěné na Němcích.
 Avšak bolševická vláda (na přání Němců) vzdor
 tomu nedostála svému slibu; počala legie proná-
 sledovati, vlaky zadržovati a proti nim bojovati.
 Tak musili si naši těžce ^(z počátku) a skoro bezbranní
 probíjeti cestou Ruska. - Svedeno bezpočet bitev
 a potyček s bolševiky a organizovanými, ozbro-
 jenými tlupy německými a maďarskými se-
 zajatci utvořenými; v nich naši vždy vítě-
 -pili a to i proti velikým přesilám a ukořistili
 množství zbraní a válečného materiálu.
 Ba v květnu 1918. umocnili se i klatého bolševického
 pokladu ruského (= 18 vlaků zlata, stříbra a platiny)
 v ceně 670 milionů rublů), připraveného k vývozu
 do Německa, jejíž však později opět Rusům vrátili.
 Tak na stálých bojů se nákeřnými bolševiky zbrali
 konečně a obsadili celou obrovitou trať sibiřské
 dráhy až do Vladivostoku (přes 6000 km). -
 Tím zabráněno Němcům vniknouti (dle plánu)
 přes Asii do anglických osad a zřadovati se
 tudy. - Tyto hrdinské činy našich vojsk nemají
 v dějinách příkladu, a celý svět o nich s obdivem

a láskou mluvil. Anglická vláda nastala
 Kác. Radě Československé v Paříži blahopřejný
 přepis děkující za neocenitelné služby tyto
 s poznámkou, že jich nikdy nezapomene.
 Tím tyto i ostatních legií čsl. vynutili si
 uznání celého světa a tak slavnostně
 uznán samostatný českoslov. stát. Francií
 (dne 29. června 1918.) a v srpnu 1918. Anglií.
 Vláda bolševická bála se, aby Čechoslováci na
 svém vítězném pochodu Ruskem a Sibiří
 neuvolnili uvězněného císaře Mikuláše II. a
 proto dala jej i s rodinou zastřelit v Jekatěrin-
 -burku (16. VII. 1918.). - T lid ruský vděčně vzpomi-
 -nal pomoci a ochrany, jež jim legie poskytlly,
 a s radostí je přede vítal. - Dvaonou stránkou
 v dějinách čes. bude jednání části bolševických
 Čechů v Rusku, kteří s německými a maďars-
 -skými zajatci bojovali proti svým vlastním
 bratrům. -

Události v dějinách

Nyní přehledněme konečně k událostem
 v místě našem po dobu války:

Jižto již od r. 1878. (od okupace Bosny a Hercegoviny)
 nebylo války, působilo vypovězení války děsivě
 na mysl lidu. - Bylo to v neděli (na sv. Annu)
 dne 26. července 1914., kdy rozletěla se bleskurychle
 po dědinách, a městech našich děsná zpráva,
 že vyhlášena jest mobilisace, - že hrozí válka.
 Skutečně toho dne po poledni přijel do naší obce
 automobil s úředníky ze Slavého, kteří přivezli

ukaz mobilisační: Do 48 hodin měl každý voják
 1. výzvy dostavit se ke svému pluku. Zároveň
 objevily se na rozích žluté plakáty mobilisační,
 kde vypracována podrobnější nařízení. - Nastal
 nářek a bědování rodičů, že i děti v rodinách,
 kde měl někdo rukovati. Byl to smutný den.
 Ještě smutnější chvíle nastaly druhého dne,
 když se rukující chystali k odjezdu. - U brány
 k Nov. Strašeci postavil se ještě jednou hlouček
 nešťastníků, obtížených zavazadly, ranci a kufříky,
 aby se ještě jednou a snad naposled rozloučili
 se s rodiči a přáteli. Kdož ví, kdo z nich se
 vrátí, mnohý snad více svou rodnou obec a
 své drahé nespátí. Mnohý z nich snad své kosti
 složí v daleké cizině. - Mnozí doprovázeli své
 drahé až do nádraží Novostráveckého, kdež naho-
 madily se nástupy lidí. - Hle již vlak přijíždí!
 Vojini se sbírají v očích nastupují, ještě jednou
 s Bohem a již vlak se hýbá, vzdaluje, mizí
 v dálce a s ním mnozí navždy. -
 Krátce po 1. výzvě rukuje 2. výzva vojáků (do 35 r.) a
 pak již osoby starší = domobrana. * Moloch válečný
 však potřeboval stále nových obětí a proto odvo-
 dzí jsou na denním pořádku, skoro každého
 druhého měsíce. Když pak ještě mužstva se
 nedostává rozšiřována císařským nařízením (neboť
 ruský sněm uzavřen) vojenská povinnost od 18.
 roku do 50. a pak až do 55. roku. Zároveň
 rekvirovány povozy s potahy, automobily a všechna
 možná vozidla. Mosty a tunely obsazeny vojens.

stáří. - Justo a smutno jest v dědinách a statcích
 nastávají žně. - Smutné jsou to žně, neboť nejlepší
 síly (muži a mladíci) odešli na vojnu. Často
 zbývá ve stavení jen žena opuštěná s dětmi.
 V této hoorné době pomáhá na polích, kdo je
 mluví. Velice vypomohli někteří skauti a Sokolové.
 A tak po mnohých nesmáxích šťastně úroda
 sklizena. Na dolní náosi postavena parní
 mlátička a úroda hned se mlátí. -

Hned při první zprávě o nastávající válce
 nastal poplach mezi lidem. Každý hoapem
 se zásobuje potravinami, solí a jinými potřeb-
 nými věcmi, které někteří nevědomití obchod-
 níci ihned velice zdražují. Lidé ukládají si
 stříbrné a zlaté mince, vybírají si houfně
 ohlady z peněžních ústavů, nastává nouze
 o drobné peníze. -

Ze 700 obyvatelů naší obce rukovalo celkem as
 přes 100 mužů. Z těch padlo nebo stalo se
 nevěstnými a nevrátilo se více 26.

+ Padlí a nevěstní.

První padlí byli: Kar. Eichelman (ženatý, ^{roz. 3. 12. 1870} klidák
 ve dvoře) a Jos. Drábek (svob. koč. z. č. 118.), kteří zahy-
 nuli na ruské frontě. (Tento pochován v Lábezině)
 Další jsou: Frant. Čechle (svob. strojník, z. č. 124.), Alois
 Urban (svob. obuvník z. č. 127.), Václav Truksa (svob. syn roln. z. č. 7)
 Jos. Lima (svob. syn roln. z. č. 39.), Kar. Janovský (žen. dom. ^{z. 2. 12. 1870} K. z. č. 1)
 Václ. Novotný (svob. děln.), Ludvík Lima (svob. podnikatel z. č. 4.),
 Václav Lima (žen. ^{z. 2. 12. 1870} horník z. č. 4.), Ant. Fencel (dělník), Ant.
 Mudra (čeledín), Frant. Rosenbaum (žen. ^{z. 2. 12. 1870} rolník z. č. 1) na
 frontě rus. (na Stochodu) u Melnice, Kar. Hejda (svob. ^{z. 13. 12. 1870} syn
 roln. z. č. 8.) Ana Ločí 1917, Rudolf Frolík (svob. 13. syn roln. z. č. 8),
 (oba pochov. v Lábezině),

Budix jim ta
 cířímě lehká
 a budix jim
 zachována čestná
 nehynoucí
 památka!!

Kar. Mudra (18. syn roln. r. č. 9.), pochován v Gorgo di Chiesa v Itálii,
 Jos. Patera (soob. syn šafáře r. č. 12.), Robert Truksa (soob. r. č. 36.)
 Ant. Pavliček (soob. vedník r. č. 44.), Frant. Pěšina (soob. kovář
 ve dvoře), Gustav Černý (soob. kovář r. č. 98.), Ant. Libecajt
 (čín. kovář r. č. 103.), Ant. Urban (soob. r. č. 112.), Frant. Hles,
 (soob. obuvník r. č. 19.), Václ. Fousek (soob. syn mlýn. r. č. 48.),
 Jos. Holík (soob. r. č. 79.). Z těchto jmenovaných jest
 6 nevěstných, o nichž se vůbec neví, kde zahynuli.
 Občan Ludvík Žima (č. 4.) ztratil ve válce všechny
 tři syny. - Z odvedených mužů někteří zproštěni
 vojens. povinnosti; všichni horníci pracující v dole
 v Rybnolci též osvobozeni. - Z padlých uvěsti
 dlužno ještě býv. zdejšího učitele Milose Hlučeho
 jenž padl v bitvě na Loči (5. VII. 1917.) a pochován
 v Nabrežině (Krimová). - Z mobilisovaných Jos. Kočár
 (č. 83.) se oběsil v lese u Budského mlýna (1914.). -
 Zahynuli zanechali celkem 13 sirotek a 4 vdovy.
 Vr. 1915. odvedeni též oba mladší učitelé zdejší školy
 tak že říd. učitel musil nějaký čas učit střídavě
 všechny 3 třídy. - V mnohých místech musily býti
 školy zcela zavřeny, poněvadž všichni učitelé rukopali.
 Jinde opět proměněny školy v lazarety. -
 Jelikož Anglie a Francie hned počátkem války
 svým válečným loďstvem zavedly přísnou blokádu
 Německa i Rakouska, zamexily tím veškeren
 dovoz do Německa i do našich zemí, které přece
 jen byly odkázány na přívoz obilí z Ruska a
 z Ameriky, jakož i jiných potřebných výrobků a
 surovin pro domácí průmysl. Proto nařízeno
 co nejvíce šetřití potřebinami; do chleba musilo

se (neb. mělo, se) dle nařízení dávatí jen 70% mouky
žitné a pšen., ostatní mělo, se doplniti moukou
ječnou a kukvičnou. Mimo to křmování obilí
dobytkem zakázáno, aby se co nejvíce obilí ušetřilo.
Obce se zásobovaly obilím, moukou, solí a j.
potřebnými věcmi a všude zřizovány aprovisační
čili zásobovací komise, které měly se o zásobování
obce potravinami starati. Též všude zřizovány
žňové komise, které měly dohlížeti, aby úroda
se řádně sklídila a aby veskeré pole byly
čas osety. Zároveň nařízeno, aby se především
všude sily obilniny: žito, pšenice, ječmen, oves,
hrách a sárely co nejvíce brambory. —
Též naše obec zakoupila hned ^{na} jaře 1. 1915.
větší zásobu žita a pšenice (as 100 q), aby mohlo
veskeré obyvatelstvo býti zásobeno. Obilí bylo
semleté a ^{mouka} na ob. úřadě (o režii obce) prodáváno.
Avšak následkem stálých реквизиí pro vojsko
počal se již na jaře r. 1915. jeviti nedostatek
obilí, mouky a j. potravin. — Aby se tedy vysta-
čilo do nových žní, nařízeno zřízení zásob.
obilí, mouky a mlyn. výrobků. První soupis
proveden občůvkou po staveních dne 28. února
1915. a druhý dne 25. května 1915. Každý přednost
domácnosti musil na zvláštním archu přiznati,
kolik má vymláčeného a nevymláčeného obilí,
kolik mouky atd. Ponecháno mu potřebné množství
pro výživu osob v domácnosti a na seti a ostatní
musil odevzdati státu. Zatajení a nahlášení obilí
a j. zabaveno a přednost domácnosti trestán velkým

obilí, luštěnin, kolik je pšenič, bramborů, řepy, luk, zahrada atd. Podle toho vyměřen mlu kontingent čili kolik má ženo odvésti státu.

Soupis osevu r. 1916. jevil se zde takto:

Pšenice ozimní: 369.5 korce, * pšenice jara: 55.3 korce, žito ozimní 458.25 korce, ječmen 124.3 korce, oves 367.2 korce, hrách 37.25 korce, pikev 69 korce, směska k uvrání 107 korců, směska na zl. kamení 57.4 korců, jetelů a rojteků 415 korců, brambory 354.2 korce, cukrovka 52.4 korce, kurná řepa 36.2 korce, chmel 7.5 korce, úhor (noseto) 14.4 korce, luk 250.4 korce

Soupis osevu r. 1917: v hektarech, = 3 1/2 korce.

Pšenice ozimní	Pš. jara	Žito	Ječmen	Oves	Směska	Hrách	Věkovit	Brambor	Pikev	Chmel
124.84 ha	9.75	138.63	32.06	101.60	55.88	12.75	11.14	84.56	21.10	
Cukrovka	Jeteliny	Čistý úhor	Zahrady	Louky	Čistiny	Rybničky	Louky, čistý	Čistý	Čistý	Čistý
7.26	115.63	1.67	13.03	78.83	8.99	24.99	2.34	17.56	8.62	8.25

Rok: 1918. v ha:

Role	Luk	Zahrady	Čistiny	Rybničky	Štěr. poneuk.	Keplod. předky	Drobné hospodář.	Lída	Čistina celá ob. katastr.
720.97	70.13	27.31	11.69	24.69	7.55	0.06	0.56	20.93	= 883.89 ha

Samozásobitelé = pěstitelé obilí směli si dáti smlíti úředně ustanovené množství obilí jen na mléci výkazy, které vydávány na 1 měsíc na množství obilí vyžadující na počet osob v domácnosti stravovaných. Rovněž na jístování obilí vydávány stejné výkazy. Mlynář nesměl (či lépe receno přeml) přijímat více obilí než na mléčím výkaze poznamenáno. V mlýnech objevovali se nenadále komisaři z okres. obilního úřadu, kteří revidovali příjem obilí ve mlýnech a porovnávali je s mléčím výkazy. Mlynáři, kteří měli obilí nekyté mléčím lístky, bývali citelně pokutováni, někdy dokonce rovněž bývali uvazováni. - R. 1915. stanovila vláda pro novou úrodu tyto maximální ceny:

za 1q pšenice 34K, žita 28K, ječmene pivov. 28K, ječmene a
oosa 26K, pšenič. mouky 68K, pš. mouky na var. 58K,
jednotné žitné 42K. Maximální ceny cukru homol.
za 1kg: 86h až 96h, kostkového 92h až 1'02h, bramborů
na penkové 9K, v městech 14K. Z bramborů zakázáno

vyráběti lih. - Rovněž na cukr zavedeny lístky
(cukřičky) a na osobu na 1 měsíc stanoveno 1/4 kg cukru.
Ještě stáť rekviroval pivovarym ječmen a později a j-
i slad, bylo vařeno jen málo piva. - V hostincích
nebylo již piva, kda v některý den, konečně navřeno,
že má každý host dostati pouze 1 puillitr piva. (1 liter
na 52h, pak stále zdražováno). Hostince směly býti
otevířeny pouze od 7h. do 10h. - R. 1917. rekvirován

Později nebylo cukru
a sladeno cukrovicem
mádem, syrobecem

pivovarym všechen slad, pivovary většinou zavře-
ny. Jen některé vařily pivo místo ze sladu
z nabrážek totix a pýru, jež zakázáno pářiti.

za 1q čistého pýru platily pivovary až 30K. Též vařeno
pivo z kukuřiček. - Jakké to bylo pivo, netřeba povídati.
Každé obci uloženo odvésti státu určitý kontingent
obilí ze sklizně. Aby bylo patřeno, jak kontingent tento
vyměřován, budiž tuto uvedeno, kolik měla naše
obec odvésti obilí a j. r. 1918.: Pšenice 700 q, žita 900 q,
ječmene 50 q, oosa 200 q; celkem 1850 q obilí, a 1230 q
bramborů, mimo to 280 q sena a 876 q slámy.

Mimo to zvláště měl odvésti velkostatek zdejší: 250 q
pšenice, 350 q žita, 90 q ječmene, a 55 q oosa; celkem
745 q obilí. - Ještě obilí, jež mělo býti dodáno, špatně
se scházelo a mimo to následkem snížení dáok
obilní na osobu měli mnozí přebytečné obilí ode-
-řdati, konány stále soupisy zásob a domovní
prohlídky. - Z dáok úřední nemohl nikdo býti
živ, nadtož dělník, který musil těžce pracovati,

v městech za lichvářské ceny prodávali. Proto na nádražích počalo čtrnáctvo lidem prohlínětí paraxadla a xabarovati potraviny. Bohužel, ale postižení byli často právě ti nevinní, kteří potraviny pro rodinu a děti za drahé peníze a těžce sehnali. Pekářiim xakázáno pečeni bílého pečiva, tak že po celou válku nebylo housek, rohlíků a j. pečiva, ač v Uhrách a v Německu všeho toho se dostalo. V pánočích a soátčích tnesměly (či spíše neměly) se péci pánočky, bochníčky a j. Na jaře hladoví lidé z měst vyjížděli na venek a vykopávali xasázené saxe nice bramborů, ve žních přicházeli, aby si nasbírali klásků, mnozí kradli v noci brambory.

Kned r. 1915. počato také s xekvizováním dobytka. Každého měsíce navřeno obci sdeozdati 10 a více kusů dobytka, které hospodář musil mimo to odvésti na nádraží, kdež předáno vojenské a civilní komisi za poukázkou, na kterou vyplaceny v okr. hospodářské xalozně v 100. Strásci peníze. Počátku šetřeny dojně krávy, avšak později došlo i na ty, tak že chlévy se pomalu prázdnilys. Nebyly to však jen dodávky pro vojsko, ale náš dobytek xoven houfně do Rakous, alpských xemí, kde šetřen dobytek, a do Německa. (Každého týdne z těch přes 20.000). Měli jsme býti úplně vyssáti. Jaký dio, že nastal brzy veliký nedostatek mléka, masa, másla a tuků vůbec (těžba^č lidé měli tučinky* Přilož. tučinky a j. listky na máslo a sádlo). Bylo to hlavně v městech, kde těchto potřeb vůbec nebylo lze dostati a proto se kupovaly na penkové za veliké peníze. Mléko bylo v městech vůbec xřácnosti, čímž xoláste

tepěly menší děti. Ještě rovníci a učenáci neměli
 co prodávati, navrátili krámy. -
 Načreňeny v týdnu 2 bezmasé dny, kde nesměl nikdo
 masa požívat, o čemž se přesvědčovaly letací
 komise, které přestupky pokutovaly. Nebylo však
 většinou třeba načreňení o bezmasých dnech,
 neboť většinou v rodinách byly bezmasé dny
 napořád a jen pod rukou maso drazě kupováno.
 Také v hostincích nikdo obědu neb večere nedostal,
 poněvadž masa nebylo. - V hostincích pila se litmo-
 náda (pochybné jakosti) místo piva, nebo také
 drahé a špatné víno, proto hostince pustly.
 Obec musila státu vydati všechny ^{skorý} dobytek a sama
 masa neměla. Hlavně chtěla si opatřiti maso
 musila žádati u okr. hejtmanskovi o poručský
list, na který povoleno, milostivě jednou za onoho
 času porazit kus dobytka pro celou obec. Jinak
 to bylo vůbec zakázáno. - Následkem nedostatku
 dobytka (a tudíž i hnojiva) a úplného nedostatku
 umělých hnojiv - nemohla se pole náležitě hnojit
 a proto každým rokem byla sklizeň chudší,
 neboť pole mimo to špatně obdělávána. -
 Objevil se však i další následek. Během dlouhé
 války nastala veliká nouze o kůži, které naposled
 vůbec nebylo. Leny obuvi velice se zdražily až
 vůbec nebylo skoro žádné kožené obuvi. Podrážky
 nahrazovány dřevem, nosila se obuv s dřevěnými
 podrážkami, dospělí i děti v městech i na venkově
 chodili namnoze v dřevěných opáncích. Po ulicích
 a cestách ozývá se klapot dřeváků a prkének opánců.
 Kru všeobecné nouze o uhlí následkem menšího těžení
 a stálého vývozu do Německa. - Již v zimě r. 1915
 objevil se v úde nedostatku uhlí, který stále stoupal.

Při zabíjení musil
 každý odeordávat
 několik kilo g. sádla
 pro veřejné pátob-
 ování.

Vydány listky na uhlí (uhlenky) a ustanovena úřední
saňka uhlí na týden nejprve 25 kg, později jen 20,
ale mnozí dostali pouze 8 kg uhlí, aby si katopili a
uvařili. Nařizeno topiti teprve od 15. října.

V městech bylo viděti dlouhé fronty (= řady) lidí
namnoze bídně oděných i ubohých dětí před krámy
uhlířů na velikých mrazích tisknoucích se do rástev-
pur, aby se ohřály a přeskakujících s nožky na nožku.
Těpělivě tu stáli tito promoďralí ubožáci s hlado-
vým žaludkem třeba několik hodin na uhlí
tesíce se, že si katopí. Tu však se hlásí, že je
vyprodáno. Zklamání, koufali pětácejí se domů
do mrazivých světnic. - Podobné „fronty“ byly
v městech u obchodů s potravinami, u kramlíků
a všude, kde se prodáváno.

Na venkově přinesl si lid v nouzi z lesa aspoň
kousek dříví a katopil si a uvařil teplé jídlo,
avšak v městech bývaly mrazivé, studené světnice
u hladové žaludky údělem tisíce lidí.

Následkem nedostatku uhlí vyucování na většině
škol v zimě zastaveno*, divadla zavírána,
plynárny zastavily výrobu plynu, elektrárny
nemohly vyráběti sílu elektr. Nařizeno svítiti ply-
nem jen několik hodin a tak zůstaly ulice
prázdné, bez osvětlení, nebylo ani petroleje, ani svíček.
Elektrické dráhy zastavily provoz, ano i dráhy (železn.)
neměly uhlí. Nařizeno, aby obecnost obmezila
své cestování na nejnútnejší. Dráhy sloužily v první
řadě vojenské dopravě a jen co místa abývalo,
dopřáno obecnostou. Pro nedostatek uhlí zavírána
i divadla a jiné zábavní podniky. Také plesů
vůbec nebylo. - Hned na počátku války nastal
veliký nedostatek drobných peněz. Proto namnoze

*Zde, na štěstí, po
celou dobu války
vyučováno, poněmudu
bylo uhlí opatřeno.

lidé tahali z kroužkové papírové bankovky na půlky, aby mohli dát zpět. R. 1916. dal stát do oběhu nové „železné“ zohaláře a ~~dehtihálče~~, později i žhaláře. Následkem pamezení průvonu kovu a pro obrovskou jejich spotřebu na dělové a jiné střely objevil se již r. 1915. veliký nedostatek kovu, hlavně mědi, cínu a j. - Za tou příčinou vláda reko-rovala v továrnách ^{obohoděly} a dílnách všechny zásoby kovu a kovových předmětů. Když to nestačilo, zabavovala v domácnostech všechno možné mosazné, měděné, cínové, hliníkové a j. kovové náčiní a nářadí: kábradlí, střechy plechové, svícny, ^{mědi-pláště kameny, kotlíky} mosazné tyče, tácky, věšáky, hmoždíky, kliky (dveří), které nahrazovány železnými, cínové roučky pivní hostinským, vedení krom-podů, pišťaly varhan, kostelní náčiní a konečně došlo i na zvony, staré památky umění svovašského našich předků. Tak mnohá vzác-ná památka se starých kostelíčků k nemahraditel-né škodě naší vzala na své a nikdo z biskupů neovál se proti tomu.

Bruzy došlo i na náš kostelíček, který měl ve velké věži dva pěkné zvony velké a v malé dva malé zvony.

Rehovarování zvony se Frtilci.

Dne 20. února 1917. po poledni nahlaholily všické zvony ~~u~~ nějakého kostela - jako na rozloučenou - napoké-dy. Na to - za velkého sběhu lidí - celé osi - sňat s velké věže menší starobylý zvon „Josef“ (250 kg) a s menší věže umíráček (15 kg). Dne 26. listopadu r. 1917. vzat neporocování s menší věže ještě druhý zvon tam zbylý, jimž se zvonilo poledne a klekání. Všechny tyto 3 zvony dopraveny do Vídně k roztavení

k účelům vojenským. Tak byl tu ve velké věci pouze 1 velký kov (Sv. Trojice), jímž nyní koví se všechno. -

Následkem kamenní dovozu kůže, vlny, bavlny a rozličných jiných látek a surovin do našich zemí nastal čím dál, tím větší nedostatek obuvi, šatstva i prádla. ceny jich stouply nesmírně (pár bot má 100 a více korun, košile přes 100K, oblek několik setK)

a naposledy nebylo tře vůbec ničeho dostati. Lidé chodili v posledních chatrných šatech, které nebylo čím spravit, neboť nebylo nití.

Haličtí židé na svého pobytu v Čechách nejenže nás vyjíždali, ale odměnili se nám též tím, že skoupili tu peškeré nitě a odvezli je pryč. (Spulka nití platila se až 50K.) - Chateřné, často obnošené šaty vydávány v ústřednách pouze na lístky (šatenky) za draké peníze. - Ještě nebylo co prodávati, byly obchody se stříbrným zboží a látkami většinou zavřený.

Bruy nastal i v armádě veliký nedostatek prádla a látek a proto na popud úřadu pro válečnou péči korány po domech sbírký prádla, vlněných a bavlněných hadru (a nichž robeny nové látky), kaučuku a j. věci. Tato řebrota byla námkou, že události válečné schylnjí se k smutným kon-

cím. - Tyto a mnohé jiné sbírky vykonávaly de úř. nařízením školní dívky na dorozu učitelstva. Tak sbíraly šk. dívky ostružinové a jahodové listí (pro vojsko v náhradu za čaj), kopřivy (na látky), kosti (na hnojivo), lesní plody: bukvice, žaludy (jako náhradu za kávu*), kaštiny, chrousty (na krmivo), semena pícnin a trav, léčivé rostliny aj.

*Šat dal sepsati v obchodech, peškeré látky i hotové prádlo a šatstvo a vše dal "pod uxávořku". Obchodník to nesměl prodati; bylo to vyhraneno pro vojsko a nemocnic. Šatstvo i provazy robeny z papíru.

*Zde 2 listky na ... *Kávy vůbec nebylo. místo ní lidé prádli šatů ječmen, žito, řaludy aj.

Výkaz o spotřebě kávy
od 3. 9. až včetně do 28. 10. 1916.
Platný jen pro obvod království Českého.
3/8 kg (375 g) pražené kávy
na 8 týdnů.

Nepřevodno!
Prodej dovolen jen oddělit se přiměřený ústředk. - Patisk zakázán.
Neupřednostňují třese se na penězích až do 5000 K, vězením až do 6 měsíců, případně ztrátou živnostenského oprávnění.
C. k. místodržitelství.

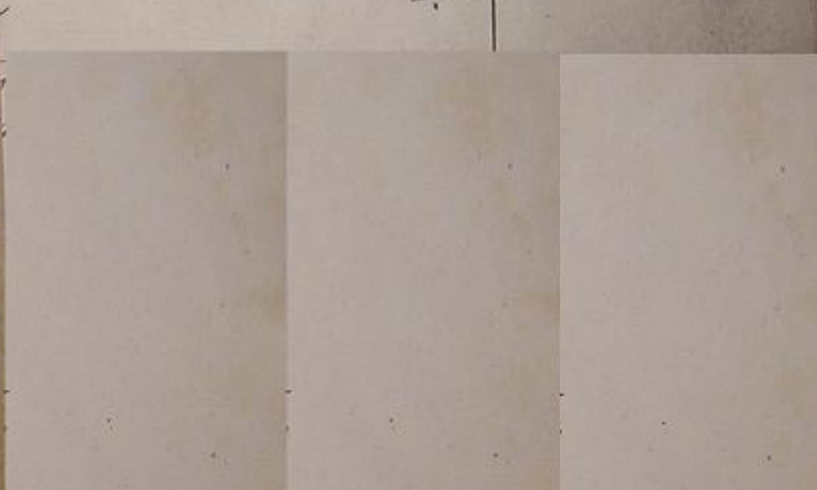
1/4 kg (125 g) pražené kávy.

1/4 kg (125 g) pražené kávy.

1/4 kg (125 g) pražené kávy.

VÝKAZ O SPOTŘEBĚ KÁVOVÉ SMĚSI
od 1. 9. až včetně do 31. 3. 1916.
Platný jen pro obvod království Českého.
1/2 kg (250 g) kávové směsi
na 2 měsíce.

Nepřevodno!
Prodej dovolen jen oddělit se přiměřený ústředk. - Patisk zakázán.
Neupřednostňují třese se na penězích až do 5000 K, vězením až do 6 měsíců, případně ztrátou živnostenského oprávnění.
C. k. místodržitelství.

Kuřákům nastaly těžké časy; nebylo ani tabáku. V náhradu za tabák sušeno listí bukové, břečové, bramborové a j. a mícháno do tabáku. Za druhé peníze kouřili lidé špatný tabák, a proto kouřili místo tabáku nejnormanější listí sušené: třesákové, bramborové, podbělové a j. -

Dnem 1. července 1918. počalo se kuřivo v trafikách vydávati pouze na lístky (= tabáčky). Na 1 týden ^{mělo býti} vydáváno 12 doutrníků nebo 32 cigaret (po případě 1 balíček cigaret, tabáku) nebo 2 balíčky kuřlavého tabáku. ^{avšak dostalo se často polovice a méně.} Kuřáci měli přist. -
 Kru všeobecnému nedostatku všech možných potřeb životních přidružil se náhly nedostatek petroleje, svíček a světiva vůbec. Petrolej vydáván jednou za onoho času na lístky; avšak 1 litr petroleje měl vystačiti na 14 dní, měsíc i déle. Proto lidé, na penzích opatřovali si petrolej - jako i mnohé jiné potřeby - výměnou od lidí z měst za mléko a j. v. Hroby - po dobu války - nesměly býti na Dušičky osvětlovány, v domech i na ulicích byla za dlouhých večerů tma. - Jelikož nebylo tuků, nebylo ani mýdla, ač lístků na mýdlo - *mydlenek bylo dost. Jeden ústřížek (= mydlenky) opravňoval k odběru "jednoho kusu" mýdla, v měsíci, bylo-li totiž, tím v náhradu za mýdlo vydáván mýdlový prášek.

*. Průběh 1. mydlenka.

Proto lidé počali si vyráběti mýdlo sami, ač sehnali-li sodu, o kterou byla tehdy veliká nouze. Během dlouhé války ~~veškeré~~ veškeré potřeby rozličných potřeb životních (sátstvo, prádla, obuv, mýdlo) spotřebovávány a ježto nebylo surovin k výrobě, nedostávalo se přeho. Nejpotřebnější věci přinášeli na venkov lidé z měst, ale nikoliv za peníze, nýbrž za výměnu za potraviny. Znenáhla

Výkaz o spotřebě mýdla a mýdlového prášku
 pro měsíc
 duben, květen, červen, červenec 1920.

Tento výkazní listek jest nepředvídanou veřejnou listinou.

Průběh mýdla se počítá do 30.00 Kč nebo více do 5 měřek. Kromě toho může být použito se předpří a šrovnání opravěni může být odáno.

Místní úřad.
 Zkouška, měřička oprava.

1. duben 1920	2. květen	3. červen
4. červenec	5. srpen	6. září
7. říjen	8. listopad	9. prosinec
10. leden	11. únor	12. březen

Přípolný ústřížek opravňuje k odběru 1 kusu mýdla v měsíci.

Obec: _____

rasitka.

vrátili se lidé k prvotnímu stavu, kdy nebylo ještě peněz, - vyměňovali si věci na vzájem. Za mouku, obilí, potraviny - dříví, uhlí, petrolej, šatstvo a různé výrobky a potřeby. Nejhdanější ovšem byly potraviny, kterých se zmocnili znenáhla lichváři prodávající je ruky do ruky stále dražší. Tak vznikl řetězový obchod, německy "Kettengeschäft", z čehož povstalo nové slovo na války - před tím neznámé - "ketaseni" a odtud dávano lichvářům jméno "ketas", nyní tak často užívané.

Všeobecný nedostatek všeho, nouze, bída a hlad - nejvíce v městech - dostoupily svého vrcholu na jaře r. 1918. Brzy objevily se následky.

Lid z měst v houfech přicházel do statků, dvorů a mlýnů a žádal potraviny na peníze; pak se počal i rabovat. Tak počátkem května r. 1918. v Kladna a okolí houfy lidí vypravily se na venkov, přepadaly statky, mlýny a dvory a drancovaly. Tak vydrancovány dvory na Lánech, ve Hlčici (Háj), v Rudě, ve Mšick. Křkovicích; mlýn v Šebči a j.

Dne 7. května t. r. dopoledne přivábil se ^{také} do zdejší obce nástup lidí z Kladna, z Nov. Strašecí a okolí a zamířil hned do zdejšího dvora. - Ač byl dvůr obsazen četou vojáků, onikal nástup dovnitř a vynutil si prodej bramborů, jež měly být pro stát rekvirovány. V krátké době byly veškeré brambory ze dvora pryč; někteří odešli s nimi, aniž zaplatili. - Odpoledne přišel od Nov. Strašecí nový nástup lidí. Ten však po krátké zastávce odešel do Šebče, kdež raboval v párním mlýně a

Nástup hlad. lidu ve Hlčici (1918.)

- jinde. Při tom ukradeno bylo obilí a mouka -
lidem chudým, kteří je tam přivezli k semletí.
K nástupím přidávali se však i domkáři, kteří
o bídě ani nevěděli, chtějíce k něčemu láciho přijít.
Následkem těchto událostí bylo hned 8. května s. r.
v okresích novostřečském, slanském a kladensském
vyhlášeno „staré právo“. - Mnozí pykali pak
na to péřením a jinými tresty. -

Ješto během války nedostávalo se muží, všude čím
dál tím více, musely ^{mujstři} samy vykonávat polní
práce na elektrických dráhách, v Trane a na říken-
nicích přibývalo stále konduktorek. -

Opustěné ženy a rodiny dostávaly od úřadu
vyplacení hubení válečné podpory na živobytí.
K vůli zabezpečení těchto podpor vykonáno během
války mnoho tak rozmaných, válečných „smátek“
při čemž ženich, meškající někde na frontě, zastupí-
vau nástupcem.

Koláistností války bylo též zavedení ^{po dobu letní} tak rozmaného
„letního času“ dnem 1. května 1916. (později od 15/4),
aby se ušetřilo (?). Za tou příčinou hodiny
v půlnoci 1/4 1. r. postřeny o 1 hodinu ku předu, tak
ně pak přelhávaly ukazující stále o 1 hodinu více.
Tak i to slunce mělo se řídit dle rozkazů úřed-
ních; mělo dříve vstávat. V úřadech a ve školách
úřadováno tedy o 1 hod. dříve, na dráhách opra-
veny dle toho jízdní řády. Na penkově však - vedou
všem rozkazům - řídil se lid většinou dle starého
pravého času.

Válečné půjčky.

Ješto k vedení války potřeboval stát nesmírných
peněz (denně as 50 milionů K), vypisovány válečné
půjčky (celkem osm). Účitelstvem a úřednictvem nařízeno
propagovat tyto půjčky dům od domu. Každý musí

upisovati i školní děti. Úřady předepisovaly bankám a peněžním ústavům, kolik musí upsat, přímo domcovaly majetnější občany, vojsku udělovány dovolené dle toho, kolik kdo upsal. Ku zvýšení zájmu pracovala reklama v novinách, letáky, kprávy o domnělých vítězstvích a t. d. - Mimo to pořádány obětní dny, "týdny červ. kříže", "týdny na ochranu kojenců", ^{afší} kudy po ulicích a domech konány veřejné sbírky. - Školám nařizeno, aby děti pletly plátně ponožky, nátepníčky, kukle aj. pro vojsko.

Lid vybízen, aby daroval zlato, věci (peníze) za výměnu za zbraně aj.

Před vánočními r. 1915. pořádáno učitelským sborem v dětské divadelní představení, z jehož výtěžku zakoupeny pro vojny v poli (prodávky v dějích): čokoláda, bonbony, suchary, kostky polévkové a čajové, mydlo, polní lístky poš. a kuřivo. Tak rozesláno do pole v dějích vojínům 69 balíčků a do každého vložen dopis školních dětí. Jak milé byly vojínům tyto malé sice dárky, svědčí mnohé děkovací přípisy vojínů, jež došly správě školy a na památku uloženy. - O štědrém dni každého roku uspořádala škola italským uprechlíkům v dějích a jejich dětem domácí slavnost vánočního stromku, k čemuž děti školní odobily stromek, cukroví, ovocem. Děti uprechlíků poděleny pak ovocem, školními potěbami, obr. knížkami, hračkami a punčochami.

Zásilky vánoční dárků vojínům (ze Těšic) do pole.

Ač Čechy a Morava odvedly státu pro výživu lidu nejvíce (až 84%) a bez nich byl by se stát brzy shroutil, přece s námi nakládáno nejhůře. Vše směřovalo k úplnému vyčerpání těchto rezerv. Nejen obilí, mouka, dobytek auhlí vyváženo odtud do poziny, ale i ovoce,

78.
kelerina a jiné plodiny. Jakmile vzrály třesně, již
tu bylo množství nakupovačů z Německa a j.,
kteří svoje přepláceli a s povolením úřadů
vyváželi do Německa i do Vídně. - Němci a
Viedeňáci si pochutnávali na našich třesních
(ovoci) a kelerině a Praha a města naše byla
bez nich, nebo je musila draxe platiti.

Ve všeobecné nouzi, která v Rakousku panovala,
Uhry mu nepřišpěly ničím, ač tam bylo všeho
dost. I pivo uherské zapovězeno vyvážeti do
Rakous.

Během války
vězněno a internováno
3500 čes. lidí,
1500 " " popraveno.
Trislušnická republika
čsl. zřázeno škody
za 676,400.000 Kč. -

Vláda rakouská, mající plé svědomí, nedivěovala
Čechům, nenáviděla nás a pronásledovala nás ^{na války} ^{se nás}
Zakázáno cvičiti školní mládež v tělocvičnách
sokolských, rozličné vlastenecké spisy a zpěvníky
zabavovány, vlastenecké spisy Jiráskovy a jiných
spisovatelů čes. vylučovány z knihoven, pohladničky
maticní a krabičky na siciky opatřené slovauskými
barvami zabavovány, nálepky, papíry a obálky
se znaky nemí horuhy české zakázány atd. -

Ve školních čítankách a učebnicích nesmělo býti
ničeho, co by připomínalo český život, dávnou
historii a slávu českou nebo slovauskou vzájemnost.
Proto všické dosavadní výborné čítanky a učebnice
i mlhuvice a zpěvníky byly ze škol odstraněny a
zavedeny nové pšsně, rakušácké z oplývající loyality
a chválou panovníků habsburských.

Rakouská nář. hymna musila býti zpívána při
každé vhodné příležitosti, (řádý na konci měs škol.), aby
vštěpováno bylo mládeži, že, říš rakouská nepomine.

Neutěšný a smutný byl život za války:

Továrny a dílny (mimo ony, kde vyráběny stěly a

stichly, řemeslníci přestali pracovat, - neměli ~~ničeho~~ -
 hrány obchodníků a hostince zpusly, neměli co prodá-
 -vati, - , na ulicích a ve světnicích na dlouhých zim-
 -ních pecích tina a smutno. Tu sedávali pohromadě
 při "černé hodině" - často v studených světnicích
 členové rodiny a známí, a smutně vzpomínali
 na své drahé, kteří daleko od domova na frontách
 v cizích zemích zkoušeli, trpěli a hynuli.

"Zda jsou ještě na živu?" "Zda-li se kdy navrátí a jak?
 "Snad umrnaceni?" "Li snad již kosti své složili v cizí
 zemi?" Tyto mučivé myšlenky a otázky v hlavách
 a bolest, smutek v srdcích - tak strávili den za dnem.

Nedočkavě očekávali, zda pošta nějaké zprávy jim
 přinese. Jak potěšil každého polní lístek, kterým často
 po dlouhé době oznamoval vojín (otec nebo syn), že
 je dosud zbedáv a živ. Někde však marně čekali den
 za dnem na nějakou zprávu svých drahých.

Uplynuly měsíce, ba i rok, a více let a otec neb syn
 nedával o sobě vědět, jako by do vody padl. Horné
 tušení umocňuje se opuštěných. V úzkostech uvěřejní
 v novinách dotazy, zda by někdo mohl podat
 zprávu o vojínovi toho neb onoho pluku. V novinách
 bývaly celé řady dotazů o nevěstných vojínech.

Mnozí dostávali po skončených bitvách úřední
 oznámení, že syn neb otec jejich padl ^{proh} "na polišti"
 a ^{kdysi} je pochován. Nářek a pláč byl pak domovem
 v opuštěné rodině. - Jak mnoho str a bolesti způso-
 -bila dlouhá, děsná válka tato! Jak mnoho škod
 na jmění, majetku způsobilá! Jaké spousty mado-
 -lala na mravech lidstva, které sesurovělo! Rozmohla se hoorně piskucht-
 -ličosavaj. -

Spravedlnost božská i lidská volá po tom, aby dostalo
 se odpláty tomu, kdo ji způsobil. A přece, krvavý
 cis. Vilem odplátě až dosud ušel.

Národ náš v dlouhé této válce utrpěl těžkých škod a ztrát. Tisíce nejlepších svých synů padli a hroby české pokývají všecha bojiště ve Francii, v Itálii, v Tyrolsku, v Trimořiu, v Srbsku, v Albánii, v Haliči, v Polsku, v Rusku, v Rumunsku, na Ukraíně a v Sibiři.

Avšak v tisících našich lidí zahynulo doma v hladu a podvýživě!

Abý zachráněna byla chudina a děti, naše budoucnost, - hlavně ve velkých městech, zejména v Praze, utvořeno v Praze lidumilné sdružení, České Srdce, které sbíralo milodary na peněních, zejména však mouku, potraviny a oděv, a vyhledávalo rodiny na venkově, které by přijaly nebohé děti na výživu.

(V listop. 1917.) - Přemnohé rodiny přijaly na tuto jeho výzvu děti z měst - jako "národní hosty", a tak bylo tisíce dětí zachráněno.

Na podnět učitelstva ^{zdejší} vykonaly ^{také} zdejší děti školní před velikonočními svátky r. 1918. sbírku potravin po obci ve prospěch Čs. Srdce v Praze. Sebráno 145 vajec, 1 pytel bramborů, 3 chleby a ještě něco peněz.

Hlavním původcem každé války bývají epidemické nemoci: cholera, tyfus, úplavice aj. Proti všemu očekávání, - díky pokročilé vědě lékařské a zdravotním opatřením - nerozšířily se během války a po válce epidemické nemoci, - ale nastaly omexené na nemocnice, kdež také mnoho nešťastníků ^{o jimi} zahynulo.

Avšak koncem září r. 1918. rozšířila se skoro ve všech zemích evropských tak zvaná španělská chřipka, která si přude mnoho obětí vyžádala.

Již ve Třtici v měsíci říjnu 1918. umřelo tou nemocí v krátké době několik lidí a dětí. -

Abý bylo paterno, jak stoupaly ceny potravin a j. jest zde tabulka následující: (Ceny v korunách.)

Druh	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1921.
Hovězí maso 1kg	1'80	1'95	4'20	6'—	10'—	14'—	18'—
Vepřové maso 1kg	1'90	2'50	6'60	10'—	24'—	46'—	
Telecí " "	1'60	1'96	3'60	6'60	14'—	18'—	
Škopové " "	1'45	1'92	3'60	8'—	16'—	24'—	
Ládl. vepřové " "	1'60	2'56	8'—	16'—	40'—	58'—	
Luň. hovězí " "	1'10	1'52	5'80	10'—	20'—	40'—	
Mouka č.č. " "	0'48	0'72	2'—	3'—	8'—	16'—	
Vejce 1kopa	3'60	10'—	14'—	26'—	58'—	72'—	120 Kč z 1900.
Čerstvé máslo 1kg	3'—	4'—	8'—	18'—	38'—	64'—	
Šbráček " "	0'50	0'70	1'65	4'—	10'—	18'—	
Čočka " "	0'40	0'90	2'—	4'—	12'—	20'—	
Rýže 1ma " "	0'52	0'90	2'80	16'—	36'—	62'—	Podání měřítka
Šlusa (k peči) 1kus	5'—	8'—	14'—	22'—	60'—	70'—	100
Škvěra " "	1'—	2'40	3'20	6'—	16'—	26'—	
Kachna " "	2'80	5'—	6'—	10'—	28'—	40'—	
Brambor 100 kg	6'— (7'—)	11'—	18'—	22'—	60'—	120'—	
Čekva " "	78'—	83'50	95'—	250'—	800'—	1600'—	
Čaj. čaj 1kg	0'58					30'—	
Káva arabská 1kg	4'10	4'80	6'—	20'—	68'—	90'—	
Víno (ob.) 1h	1'—	1'20	1'80	3'50	6'—	8'40	24 Kč
Pivo obyč. (27) 1h	0'14	0'28	0'30	0'60	1'—	1'10	1'60 Kč
Čar. miz. botek	10'—	10'—					400 Kč a více
Oblek (prostr.)	24'—						pro 100 Kč - 200 a více. 1000 - 1500 Kč.
Hosile 1kus	4 Kč						100 Kč
Pšenice 1q	18'—						460 Kč
Žito " "	15'—						400 "
Oves " "	12'—						350 "
Kráva (prostr.)	220'—						12000 Kč z 1920. a více